

Mehmet Dönmez, *Romanya Babadağ Türklerinin Toplumsal Yapısı ve Sarı Saltuk Algısı*, Sonçağ Yayınları, Ankara, 2018.

FADİME KURTOĞLU RÖR

Sorumlu Yazar/Correspondence

Öz

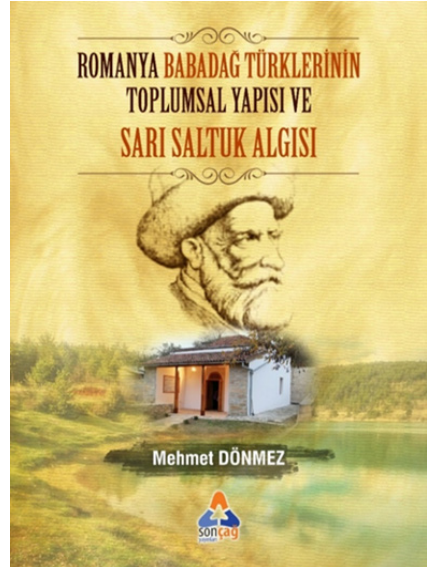
İncelediğimiz eser, muhteva olarak Romanya'nın Tulça iline bağlı Babadağ kasabasında yaşayan Türklerin toplumsal yapısının ve Sarı Saltuk'a bakış açısının değerlendirildiği alanına katkı sağlayan önemli bir çalışmadır. Söz konusu çalışmada bölgedeki Türk aileleriyle, bölgenin sosyo-kültürel yapısı, dini inançları ve Sarı Saltuk algıları üzerine mülakatlar yapılmıştır. Yazar, yaptığı mülakatlarda Babadağ kasaba merkezinde ve bu kasabaya bağlı köylerde yaşayan yaşlı nüfusla görüşerek bölgenin sosyal hafızasını tespit etmiştir. Genç nüfusun genellikle Avrupa ülkelerine göç etmesi kalanların ise büyük oranda kültürel dejenerasyona uğramış olmasından dolayı çalışmada yaşlı nüfus örneklem olarak alınmıştır. Eserde, bölgede yaşayan Tatar Türklerinin ve diğer Türklerin kendilerini "Türk" olarak, Türkçe konuşan ve Müslüman olan çingenerlerin ise "millet" veya "Türk milleti" olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Babadağ, Sarı Saltuk, Sosyo-kültürel Yapı.

Abstract

The work we are doing is an important work that contributes to the field of evaluation of the social structure of the Turks living in the town of Babadağ in the province of Tulca of Romania and their perspective on Sarı Saltuk. In this study, interviews were conducted with Turkish families on the socio-cultural structure of the region, religious beliefs and perceptions of Sarı Saltuk. The author analyzed the social memories of the region by interviewing the elderly population living in the Babadağ town center and the villages connected to this town. The elderly population was taken as a sample in the study due to the fact that the young population usually immigrates to European countries and the remaining ones have undergone cultural degeneration to a large extent. In the present work, it was found that Tatar Turks and other Turks living in the region identify themselves as "Turks", while gypsies, who speak Turkish and who are Muslims identify themselves as "millet" or "Turkish nation".

Keywords: Babadağ, Sarı Saltuk, Socio-cultural Structure.

Giriş

Değerlendirmelerde bulunacağımız kitabın yazarı Mehmet Dönmez, Alevilik-Bektaşılık konusu ve din sosyolojisi alanında yaptığı saha araştırmalarıyla tanınan bir sosyologdur. Araştırma sahasını Balkanlar ve Anadolu'nun muhtelif bölgeleri olarak yoğunlaştıran Dönmez, 2018 yılında yayımladığı *Romanya Babadağ Türklerinin Toplumsal Yapısı ve Sarı Saltuk Algısı* isimli çalışmasıyla Balkanları konu edinmiştir.

Dönmez'in bu çalışmasında, geçmişten bugüne Türk nüfusunun yoğun olarak bulunduğu yerleşim yerlerinden biri olan (Romanya) Babadağ ilçesinde yaşayan Türklerin sosyo-kültürel yapısı ve Sarı Saltuk algıları mülakat ve katılımcı gözlem tekniği kullanılarak objektif ve bilimsel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu açıdan kitap, din sosyolojisi alanına önemli verileri sunmasının yanı sıra, alan araştırmalarının da toplumsal belleği kaydetmesi bakımından sosyolojik açıdan ne kadar değerli olduğunun ispatı niteliğindedir.

13. yüzyılda yaşamış bir Türkmen alpereni olan Sarı Saltuk, Anadolu ve Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşmasında son derece önemli bir yere sahiptir. Sarı Saltuk, Alevi- Bektaşi inancında saygı duyulan tarihi ve mistik şahsiyetlerden biridir. Romanya'nın Tulça iline bağlı Babadağ ilçesinde bulunan Sarı Saltuk Türbesi bölgede Türk kültürü ve İslam inancının yaşatılması açısından önemli rol üstlenmiştir. Sarı Saltuk ve Babadağ hakkında yapılan çalışmalara bakacak olursak; Ahmet Yaşar Ocak *Sarı Saltuk Popüler İslâm'ın Balkanlar'daki Destanı Öncüsü (XII. Yüzyıl)* isimli kitabında Baba Saltuk'un Balkanlarda İslam'ın yayılışı ve Türk iskânı sürecindeki rolü üzerinde durmuştur (Ocak, 2011). Kemal H. Karpat, *Sarı Saltuk Diyarı Babadağı: Anıt Bir Türk Müslüman Kasabası Tarihi* isimli kitabında Osmanlı devlet ve tarihine Babadağ Kasabası açısından bakmaktadır. Karpat, Osmanlı Balkanlara geçmeden yıllar önce Türkleşen bu kasabayı Osmanlı Öncesi, Osmanlı Dönemi ve Osmanlı'dan sonra dönemleriyle ele almıştır (Karpat, 2018). Şükrü Haluk Akalın'ın *Rumeli'de Sarı Saltuk'un İzleri ve Ohri'deki Sveti Naum/Sarı Saltuk Ziyaretgâhi* isimli çalışmasında Sarı Saltuk'un Anadolu ve Rumeli'deki türbe ve makamlarıyla ilgili inanışlar ve Ohri'deki Sveti Naum Manastırı'nda bulunan mezarın Hıristiyanlar ve Müslüman Türkler açısından önemi üzerinde durulmuştur (Akalın, 1987). Giray Saynur Bozkurt'un, *Geçmişten Günümüze Romanya'da Türk Varlığı* isimli çalışmasında geçmişten bugüne Romanya'da yaşayan Türklerin tarihi, siyasi ve kültürel oluşumları ele alınmıştır (Bozkurt, 2008). Ayşe Beyza Büyükçınar'ın, *Romanya Babadağ'ı Ekseninde Sarı Saltuk ve Heterodoks İslam* isimli çalışmasında, Sarı Saltuk'un dini kimliği ve asıl türbesinin nerede olduğu ile ilgili görüşlere yer verilmiş, Sarı Saltuk'un bölgedeki önemi üzerinde durulmuştur (Büyükçınar, 2017). Fahri Maden'in *Babaeski'de Sarı Saltuk (Saltuk) Baba Türbe ve Tekkesi* isimli çalışmasında ise Sarı Saltuk'un Babaeski'deki Tekke ve Türbesi tarihi açıdan ele alınmıştır (Maden, 2020). Sarı Saltuk ve Babadağ hakkında literatürün oldukça zengin olmasına rağmen Mehmet Dönmez'in bölgedeki Türklerin Sarı Saltuk algılarını ikili mülakatlar yaparak ele alması, bu mülakatların sonucunu değerlendirerek yorumlayıp, analiz etmesi literatüre önemli katkı sağlayacaktır.

Dönmez'in üzerinde değerlendirmede bulunacağımız bu çalışması; önsöz, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın bölümleri alt başlıklar ve bu alt başlıklar da kendi içinde iç başlıklara ayrılmıştır. Kitabın önsözünde, Balkan coğrafyasında yer alan çalışma alanının Osmanlı Devleti için önemi, bölgede Sarı Saltuk'un türbesinin

bulunması ve sosyolojik açıdan cemaat özelliği gösteren Türk nüfusunun bulunmasının çalışmanın çıkış noktası olduğu belirtilmiştir (s. 3-4).

Araştırmacı, kitabın giriş kısmında; Türklerin Balkanları fethetmeleriyle bölgenin Müslümanlaşma sürecinden, bugün Romanya Babadağ Türklerinin kültürel ve dini yapılanmalarındaki değişimlerden bahsetmiştir (s. 8-9).

Kitabın birinci bölümü; Araştırmanın Metodolojisi, Romanya'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri, Romanya'nın Demografik Yapısı, Nüfus ve İşgücü Yapısı, Romanya'nın Genel Ekonomik Durumu, Romanya'nın Kısa Bir Tarihçesi, Günümüzde Romanya'daki Türk Nüfusunun Yoğunluğu, Romanya Müslüman Türklerinin Kısa Bir Tarihçesi, Babadağ'ın Tarihçesi ve Osmanlı Dönemindeki İdari Yapısı başlıklarını içermektedir. Ayrıca konular arşiv kayıtları ve tablolarla desteklenerek açıklanmaktadır.

Araştırmanın Metodolojisi kısmında mülakat tekniği kullanılarak kartopu örneklem modeline göre araştırmanın gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Romanya'nın Babadağ İlçesi'nde yaşayan Türk kültürünün tanımlanması ve durum tespiti, bu kültürün kendi içindeki farklılıkları ve yapılan araştırmanın varsayımlarının alan araştırmasıyla sınanmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Aynı başlık altında araştırmada verilerin betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirildiği belirtilmiştir (s. 12-15).

“Romanya'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri” başlığı altında, Balkanların ve orta Avrupa'nın önemli merkezlerinden olan Romanya'nın, Avrupa'nın güneydoğusunda Balkan yarımadasının kuzeyinde yer alan 238.391 km'lik yüzölçümüne sahip Karadeniz'e kıyısı olan ve batı Avrupa ülkeleriyle bağlantılı transit yolları bulunduğu belirtilmekte, bu durumun coğrafi olarak bir avantaj sağladığı ifade edilmektedir. Romanya'nın yazları kurak ve sıcak, kışları sert ve karlı geçen dağlık alanlarının bol yağış alan bir iklimle sahip olduğu belirtilirken bölgede sürekli akan nehirlerin, verimli toprakların, ormanların ve tuz, demir, petrol, metan gazı gibi zengin tabii kaynakların bulunduğu ile ilgili bilgi verilmektedir (s. 16-18).

Kitapta, “Romanya'nın Demografik Yapısı” başlığı altında Türkiye'den Romanya'ya göçler arşiv kayıtları ve yıllara göre nüfus dağılımı tablo ile verilmiş 19.96 milyon olan nüfusun Rumenler, Macarlar ve Romanlardan oluştuğu ifade edilmiştir (s. 22).

“Nüfus ve İşgücü Yapısı” başlığı altında 1990 yılından itibaren Avrupa ülkelerine göç ve azalan doğum oranı nedenleriyle nüfusun giderek azaldığı ve toplam işgücünün 2016 yılı itibariyle % 6'ya gerilediği belirtilmiştir (s. 25).

“Romanya'nın Genel Ekonomik Durumu” başlığı altında ülkenin ekonomisinin verimli topraklara sahip olduğundan dolayı büyük oranda tarıma dayandığı, hayvancılığın yaygın olarak yapıldığı, endüstri ve turizmin de önemli gelir kaynakları olduğundan bahsedilmiştir (s. 27).

“Romanya'nın Kısa Bir Tarihçesi” başlığı altında, Türk hâkimiyetinin Romanya'da miladi 4. yüzyılda Avrupa Hun Devleti ile başladığı, daha sonraki süreçte Hazar Devleti, Avar Devleti, Altınordu ve Osmanlı Devleti ile devam ettiği, bölgeye Slavların Hıristiyanlığı getirdiği anlatılmaktadır. 1003 yılından itibaren Macar Krallığı'nın bölgede hâkim olarak 13. yüzyılda Sakson ve Germen kabilelerinin bu bölgeye yerleştiği bunun sonucunda yerli halkın Eflak ve Boğdan'a kaydığı, 1526'da Mohaç Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki etkisinin hissedilmeye başladığı anlatılmıştır. 1877-1878 Rus-Türk savaşları sonrası

Osmanlı'nın varlığının tamamen sona erdiği, ülkenin tam bağımsızlığını 1878'de kazandığı, 1881'de ise Krallık ilan ettiği belirtilmiştir. 1919-1944 yılları arasında ülkedeki Müslüman Türklerin bir kısmının baskılar sonucu Türkiye'ye göç ettiği bunların yerine Romenlerin yerleştirildiği, ikinci Dünya Savaşı sonrası Romanya'nın Komünist Rusya nüfuzu altına girdiği ifade edilmiştir. 1980'li yıllarda Romanya'nın batılı ülkelerle yakınlaştığı ve rejim aleyhtarı gösterilerin başladığı ordunun da halkın yanında yer almasıyla Komünizmin kanlı şekilde çöktüğü tek ülke olduğu, Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin yönetime geçerek sosyalist rejime son verdiği ilk serbest seçimlerin 1990 yılında yapıldığı anlatılmaktadır. Ayrıca Anadolu'dan giden Türklerin bu bölgeye yerleşmelerinin Selçuklu Sultanı II. İzzettin Keykavus'un 1263-1264'de Sarı Saltuk'u davet etmesiyle gerçekleştiği belirtilmiştir (s. 33-37).

“Günümüzde Romanya'daki Türk Nüfusunun Yoğunluğu” başlığı altında, Köstence ve Mecidiye şehirlerinin tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. Önemli bir liman şehri olan Köstence'nin M.Ö. 6. yüzyılda kurulduğu ilk kez I. Beyazıt tarafından fethedildiği, 15. yüzyılın ortalarına doğru Türklerin burayı Osmanlı Devleti'ne ilhak ettikleri açıklanmaktadır. 18. yüzyılda kadılık merkezi olduğu, 1809'da Rus Kazaklar tarafından işgal edildiği ve 1812 Bükreş Barış Anlaşmasıyla tekrar Türklere verildiği, 1877'de Rus birlikleri tarafından işgal edilip 1878'de Romanya'ya bırakıldığı anlatılmaktadır. Günümüzde Romanya'daki Türk ve Müslümanların önemli bir kısmının burada yaşadığı ve ülkenin İslami merkezi konumunda olduğu ifade edilmiştir (s. 38-39). Çalışmada Romanya'daki Türklerin yoğun olarak yaşadığı Mecidiye şehri ile ilgili, şehrin ismini Padişah Abdülmecid'den aldığı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında 6000 Kırım Türkünün buraya yerleştirildiği, Türkiye Cumhuriyeti tarafından yaptırılan Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi'nin Müslüman din adamı ve öğretmen ihtiyacını karşıladığı anlatılmaktadır (s. 40).

Araştırmacı, “Romanya Müslüman Türklerinin Kısa Bir Tarihçesi” başlığı altında, Romanya'da Oğuz ve Tatar Türkü olmak üzere toplam 54.173 Müslüman Türk'ün yaşadığını, Türk azınlıkların büyük çoğunluğunun Dobruca'da yaşadığını ifade etmekte ve Dobruca Türklerinin tarihini üç dönemde ele almaktadır. Bunlar 9.-14. yüzyılları kapsayan Sarı Saltuk ve beraberindekilerin bulunduğu Osmanlı İmparatorluğu öncesi dönem, 15.-19. Yüzyıllarını kapsayan Anadolu Türklerinin yerleştiği Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan günümüze kadar devam eden Romen hâkimiyeti dönemidir (s. 41-44).

Kitabın “Babadağ'ın Tarihçesi ve Osmanlı Dönemindeki İdari Yapısı” başlığı altında, adını Rumeli'nin Türkleşmesinde önemli yeri olan Sarı Saltuk Baba'dan alan Babadağ'ın tarihçesi, burada bulunan mahallelerin, camilerin, Türk köylerinin ve görev yapan Türk yöneticilerin isimleri verilmiştir (s. 53-58). Ayrıca “Babadağ Tarihçesiyle ilgili Mülakatlar” alt başlığı altında özellikle elli yaş üstü kişilerle yapılan mülakatlar yer almaktadır. Bu kişiler görüşmelerde Türk olduklarını vurgulamakta, Türk askerinin yiğitliğinden bahsederek, komünist rejim zamanında yaşanan olumsuzluklar aktarılmaktadır (s. 59-62).

Kitabın birinci bölümünde alt başlıklar halinde Babadağ'ın tarihi, coğrafi ve ekonomik özelliklerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Ancak daha genel ifadelerle Türklerin bölgeye yerleşme süreci, tarihi açıdan dönüm noktası olan olaylar ve asıl konu olan bölgedeki Türklerin toplumsal yapısı, din algıları ve kültürünü oluşturan temel unsurlar hakkında bilgi verilmesi bu çalışmanın geliştirilebilir noktaları arasında söylenebilir.

Kitabın ikinci bölümünde; Babadağ Türklerinin toplumsal yapısı incelenmektedir. Kitabın bu bölümünde mülakat ve gözlemlerin sonuçlarını daha iyi yansıtabilme için doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu bölüm “Babadağ Türklerinin Toplumsal Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, “Babadağ Türklerinde Örf ve Adetler Üzerine İnceleme”, “Babadağ Türklerinde Eğitimden Beklentiler”, “Babadağ Türklerinde İktisadi Hayat”, “Babadağ Türklerinde Dinin Önemi”, “Babadağ Türkleri Açısından Sarı Saltuk’un Önemi”, “Babadağ Türklerinde Sarı Saltuk Algısı” başlıklarından oluşmaktadır. Bu konularda tespit ve değerlendirmelerde bulunulmuş ancak mülakatların tamamı yaşlı insanlarla yapılmıştır. Mülakattaki bu yaş sınırlamasının kaldırılarak, çalışmaya genç nüfus gibi farklı yaş gruplarının da dâhil edilmesi, bu çalışmayı örneklem açısından daha kapsamlı bir hale getirebilirdi. Farklı yaş gruplarıyla yapılacak görüşmeler sonrası, onların örf, adet, dinin önemi, Sarı Saltuk algıları gibi konularda da görüşlerine başvurularak karşılaştırmalı, istatistiksel bir sonuca varılıp, çözüm önerileri ve tespitlerin sunulması da bu çalışmanın Babadağ bölgesine genellenebilmesi açısından son derece önemlidir.

“Babadağ Türklerinin Toplumsal Yapısı Üzerine Bir İnceleme” başlığı altında mülakat görüşmelerinde, Türklerin yaşadıkları yerin küçük bir yerleşim yeri olduğu, herkesin birbirini tanıdığı, Türk ailelerin arasında güçlü bir dayanışma bağının bulunduğu ancak toplum düzenini bozanların çingeneler olduğu belirtilmiştir. Bu ilçede kendilerini “Türk Milleti” olarak tanımlayan insanları, bazılarının “çingene” olarak adlandırdıkları ifade edilmektedir. Türk Milleti’nin İslam algısıyla ilgili yapılan bir mülakatta; çingenelerin çok küçük yaşta evlendiği, Allah korkusunu ileri derecede taşıdıkları, kendi içlerinde liderleri olduğu ve bu liderlerin sözünden asla çıkmadıkları, özellikle kışın camilerin dolduğu ancak yazın kimsenin camilere gitmediği anlatılmaktadır (s. 64-68)

“Babadağ Türklerinin Örf ve Adetleri Üzerine Bir İnceleme” başlığı altında yapılan mülakatlarda Türklerin örf ve adetlerine son derece bağlı oldukları modernlik ile yabancılaşmanın aynı görüldüğü, düğün törenlerinde geleneklerin uygulama şekilleri üzerinden aktarılmıştır (s. 69-87).

“Babadağ Türklerinde Eğitimden Beklentiler” başlığı altında araştırmacı tarafından yörede yaşayan Türklerin çocuklarını Türk kültürü ve İslam inancı ile yetiştirmek istedikleri ancak bu konuda eğitim verecek öğretmenlere acil olarak ihtiyaç duyulduğu ve bunun bölgedeki Türk varlığının devamı için gerekli olduğu aktarılmıştır (s. 87-90).

“Babadağ Türklerinde İktisadi Hayat” başlığı altında Babadağ Türklerinin tarım ve hayvancılık faaliyetlerine bağlı olarak gelişen mesleklerde çalıştıkları, kadınların bir kısmının terziilik yaptıkları, iş imkânlarının kısıtlı olduğu, gençlerin çalışmak için Türkiye veya Almanya gibi ülkelere gittikleri ve komünizm zamanında halkın üretimine sınırlama getirildiği aktarılmıştır. Ayrıca bölgedeki yaşlı insanlar arasında Türk-Tatar ayrımının belirgin olduğu ifade edilmiştir (s. 90-94).

“Babadağ Türklerinde Dinin Önemi” başlığı altında “kavram olarak aşkın bir varlığa inanmak ve bu inancın gerektirdiği düşünce ve uygulamaların bütünü” şeklinde dinin tanımı yapılmış, dinin fert ve toplum üzerinde önemli etkileri olduğundan bahsedilmiştir (s. 103-104). Daha sonra Babadağ Türklerinde kurban kesmenin önemli bir dini vecibe olarak görüldüğü, dayanışma ve birliğin çok güçlü hissedildiği

cenazelerin defin uygulamasının İslami esaslara göre yapıldığı, ibadet yerleri ve dini önderlerin önemi, yaşlı nüfusun İslamiyet’i tam olarak yaşayamadıklarından şikâyetçi oldukları ifade edilmiştir. Türk gençlerinin İslamiyet’i öğrenmeye istekli olmadıkları, Ramazan aylarında eskisi gibi birlik ve beraberliğin günümüzde kalmadığı, camilerde hoca olmadığı için gençlerin farklı eğilimler gösterdiği, camilerdeki hocaların türbelere karşı olmalarından dolayı duydukları rahatsızlıkları yapılan mülakatlar sonucunda tespit edilmiştir (s. 104-143).

“Babadağ Türkleri Açısından Sarı Saltuk’un” önemi başlığı altında, Sarı Saltuk’un hayatı ve kişiliği, türbe ve makamları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Sarı Saltuk’un hayatı, kişiliği, yaşadığı dönemin özelliklerini konu alan başlıca destansı eserlerden *Saltukname* ve Evliya Çelebi’nin *Seyahatnamesi*’nden bahsedilmiştir. Araştırmacı tarafından bunların dışında menâkıpnamelerde, seyahatnamelerde ve velayetnamelerde Sarı Saltuk’un Anadolu ve Rumeli’nin fethine katılan, kahramanlıklarıyla tanınan, destansı bir kişilik ve evliya olarak anlatıldığı dile getirilmiştir. 12. yüzyılda yaşamış olan Sarı Saltuk’un Türklerin Dobruca iline ilk yerleşmelerinde öncü olduğu, asıl adının Şerif Hızır olduğu, soyunun Hz. Ali’ye dayandığı, Anadolu ve Balkanların Türkleşmesindeki önemli etkisinden bahsedilmektedir. Sarı Saltuk’un alp-eren kişiliğinin yanı sıra Alevi-Bektaşî çevresi tarafından saygı duyulan bir lider olduğuna vurgu yapılmıştır. Sarı Saltuk’un Balkanlar dışında Anadolu’nun birçok yerinde türbesinin olduğu, Türkmenler ve Alevi inancına mensup insanlar arasında menkıbeleri ve gülbankleriyle Sarı Saltuk kültürünün yaygınlığı ifade edilmiştir (s. 144-158). Eski Türk geleneğinde ve Türk fütihat tarihinde önemli bir yeri olan kudretin, adaletin ve hâkimiyetin sembolü “Tahta Kılıç” a sahip olan Hacı Bektaş Veli, Gül Baba ve Sarı Saltuk’un bu üç önemli şahsiyetten biri olduğu vurgulanmıştır. Sarı Saltuk’un kendi döneminde ve sonraki dönemlerde farklı toplum ve inanç grupları tarafından benimsenen, sahip çıkılan ve yaşatılan, Tahta Kılıcı’nı Türkleşmek ve İslamlaşmak için kullanan bir halk önderi olduğu aktarılmıştır (s. 160-165). Eserde Sarı Saltuk’un Romanya (Babadağ) dışında dünyanın birçok yerinde türbe ve makamlarının olduğu belirtilmekte ve Babadağ’daki türbesinin fotoğrafları yer almaktadır (s. 169-173).

“Babadağ Türklerinde Sarı Saltuk Algısı” başlığı altında özellikle yaşlılarla yapılan mülakatlar çerçevesinde tespit ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu görüşmelerde, önemli günlerde Sarı Saltuk’un türbesine gidildiği, Sarı Saltuk ve Koyun Baba’nın isimlerinin birlikte anıldığı, Saltuk Baba türbesinin ziyaret adabı ve bölgedeki geleneklere de değinilmektedir. Evliyaların yöre halkının hayatında son derece önemli bir yere sahip olduğu, bölgede yaşayan Türklerin İslam algısını türbelerin oluşturduğu, Sarı Saltuk, Koyun Baba ve Gazali Ali Paşa’nın birer kahraman ve din büyüğü olarak algılandıkları ifade edilmektedir (s. 175-189).

İkinci bölümde Sarı Saltuk Algısı konusunda tespit ve değerlendirmelerde bulunulmuştur ancak yapılan mülakatların sorularının derinlemesine bir şekilde yapılandırılması çalışmanın gelişmesine son derece önemli katkı sağlayacaktır. Mülakatların kısa ve yüzeysel olması, araştırmacının bölgede bulunma süresinin sınırlı olmasından kaynaklanan bir durum olmasıyla açıklanabilir. Araştırmacının sınırlı bir süre de olsa yabancı bir ülkede ciddi özveri ve emek isteyen bir çalışmayı gerçekleştirmesi son derece kıymetlidir.

Kitabın sonuç kısmında Romanya’nın Tulça iline bağlı Babadağ ilçesinde yaşayan Türklerin toplum yapısı ve Sarı Saltuk algısı ile yapılan alan araştırmasına

göre; burada yaşayan halkın kendilerini “Türk” olarak tanımladıkları ifade edilmektedir. Bölgedeki Tatar Türkleri ve diğer unsurlar arasında herhangi bir ayırım gözetmedikleri ancak Türk kültürünün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, bölgedeki genç nüfusun Türkiye ve Avrupa ülkelerine göç ettiği belirtilmektedir. Araştırmacı bölgede Türk nüfusu içinde kendilerini “Millet” veya “Türk Milleti” kimliğiyle tanımlayan bir kesimin bulunduğunu ancak bu kesimin kendileri dışındaki insanlar tarafından “çingene” olarak tanımlandıkları, Türkçe konuşan ve Müslüman olan bu insanların çingene tanımlamasını kesinlikle kabul etmedikleri, aşağılayıcı buldukları tespit edilmiştir. Yörede çocukların dini eğitimi konusunda eksikliklerin olduğu, camilerde düzenli bir şekilde din görevlilerinin bulunmamasından şikâyetçi olan insanların çocuklarının geleceği için endişe duydukları ifade edilmektedir. Babadağ ilçesinde dini hayatı canlı tutan ve yaşayan unsurların yöredeki türbeler olduğu, Koyun Baba ve Sarı Saltuk’un yörenin “Türk Yurdu” olduğunun en önemli göstergesi olduğu vurgulanmıştır (s. 190-191).

Kitabın kaynakça kısmında yazılı kaynakça, sözlü kaynakça ve mülakat resimleri yer almaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmada Babadağ ilçesinde yaşayan Osmanlı’dan beri devam eden Sünni Türkmenler üzerinde alan araştırması yapılmış olması kitabın özgünlüğünü yansıtmaktadır. Babadağ Türklerinin toplumsal yapısı ve dini algılarının türbeler üzerinden kökleşmesi ve bölgede bulunan Sarı Saltuk türbesine verilen önem etrafında gelişen alan araştırmasının daha önce yapılmamış olmasından dolayı bu çalışma alana katkı sağlayarak yapılacak olan farklı araştırmalar için de basamak teşkil edecektir. Kitapta, araştırmacının bölgedeki Türklerin yaşlı nüfusun gelenek, görenek, örf, adet, kültür, dini algıları üzerinden toplumsal yapılarını ele alması, gençlerin bu çalışmanın örnekleme dâhil edilmemesi, genç nüfusun hangi kültürü ve inancı yaşadıkları konusunda belirsizlik uyandırabileceği düşünülmektedir. Yaşlı Türk nüfusunun gelenek ve kültürlerine sıkı sıkıya bağlılıkları, geçmişe olan özlemleri sık sık dile getirilmiş ancak bu derece geleceğe bağlı olarak yaşayan bireylerin bulunduğu bir toplumda Türk kültürü ve İslam inancının yaşatılması adına çözüm olarak sadece gençlerin eğitim almalarının yanında farklı önerilerin de sunulması bu çalışmayı daha ileriye götürecektir. Türk kültürünün ve İslam inancının derinden yaşandığı söylenen bir toplumda gençlerin daha duyarlı olması beklenmektedir. Bu bağlamda, gençlerin ve çocukların kültürel ve dini duyarlılığının artırılmasıyla bölgedeki Türk varlığı yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmayacaktır.

Kaynaklar/References

- Akalın, Şükrü Haluk. “Rumeli’de Sarı Saltuk’un İzleri ve Ohri’deki Sveti Naum/Sarı Saltuk Ziyaretgâhi”. *1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri, (12-14 Aralık 1998)*. ed. Nimetullah Hafız. 221-244. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2001.
- Bozkurt, Giray Saynur. “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* 5/17 (2008), 1-31, 2008.
- Büyükcınar, Ayşe Beyza. “Romanya Babadağ’ı Ekseninde Sarı Saltuk ve Heterodoks İslam”. *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, (6-8 Ekim 2016)*. ed. Aşkın Koyuncu. 1/266-274. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Balkan ve Ege Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2017.

- Dönmez, Mehmet. *Romanya Babadağ Türklerinin Toplumsal Yapısı ve Sarı Saltuk Algısı*. Ankara: Sonçağ Yayınları, 2018.
- Karpat, Kemal H. *Sarı Saltuk Diyarı Babadağ'ı: Anıt Bir Türk Müslüman Kasabası Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.
- Maden, Fahri. "Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbe ve Tekkesi". Ankara: *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 95(2020), 25-69.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Sarı Saltuk Popüler İslâm'ın Balkanlar'daki Destanı Öncüsü (XII. Yüzyıl)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011.